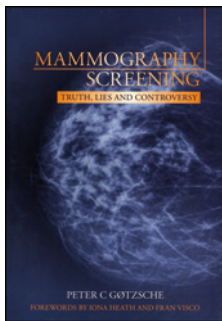

En moderne dr. Stockmann?

Peter C. Gøtzsche
Mammography screening
 Truth, lies and controversy. 388 s, tab, ill.
 London: Radcliffe, 2012. Pris GBP 25
 ISBN 978-184619-585-3

Peter Gøtzsche og kollegaen Ole Olsen ved det nordiske Cochrane-senteret i København publiserte sin første systematiske oversikt om mammografiscreening i *The Lancet* i 2000 (1). Senere ble livet aldri det samme. Lite visste de hvor stort vepsebøl de stakk hånden inn i. De hadde omfattende erfaring med systematiske vurderinger av vitenskapelig evidens, og viste i *Lancet*-artikkelen at de fleste randomiserte undersøkelser som den etablerte screeningen i dag bygger på, ikke oppfyller nødvendige kvalitetskriterier, og at studiene som oppfylte kravene, ikke viste redusert dødelighet av brystkreft i gruppen som ble screenet. Til gjengjeld viste de at man i screeningen oppdager svulster som histologisk ser maligne ut, men som likevel har et godartet forløp. En nødvendig konsekvens av denne overdiagnostikken er overbehandling. På den måten fører screeningen til at noen kvinner, som egentlig er friske, blir kreftpasienter på livstid, og at mange får alvorlige bivirkninger av den unødvendige behandlingen.

Gøtzsches resultater ble ikke tatt nådig opp av screeningens «advokater», og kollegene i Cochrane-samarbeidet var heller ikke begeistret, og det tok mange års kamp før Cochrane-databasen inkluderte data om mammografiscreening og overdiagnostikk av brystkreft. Uenigheten mellom partene ble konfliktfylt og førte Gøtzsche opp på barrikadene, hvor han fikk god bruk for sine polemiske evner.

Gøtzsche viser en sjelden evne til å plukke motstandernes argumenter fra hverandre, men istedenfor saklig argumentasjon blir han mye oftere møtt av hersketeknikker, hvorav den mest desperate er beskyldningen om at han tar livet av tusenvis av kvinner som unnlater å gå til screening pga. hans virksomhet. Påstanden om at «mammografiscreening redder liv» har vært et viktig virkemiddel for å få kvinner til å møte, og myndighetenes informasjonsbrosjyrer har ikke inneholdt nyansert informasjon. Særlig mangler det informasjon om screeningens skadevirkninger. Gøtzsche mener at dette er uttrykk for myndighetenes paternalisme og at kvinnene ikke gis mulighet til et reelt og informert valg.

Siden artikkelen i *The Lancet* i 2000 har mammografiscreening opptatt en stor del av Gøtzsches tid, og i denne boken beskriver han både løgnaktighet, uredelighet og heftige diskusjoner som han har opplevd. Han viser seg som en moderne dr. Stockmann og styres av kampen for den gode og uavhengige forskningen. Han er opprørt over at mammografiscreening, som koster samfunnet enorme beløp, faktisk skader mer enn den gavner.

Peter Gøtzsche skriver godt, lett og meget engasjert. Det er mye å lære av boken – den er også underholdende og til tider spennende å lese. For alle som er interessert i tidlig diagnostikk og screening etter sykdom i befolkningen, bør denne boken oppleves som et friskt og innsiktsfullt pust.

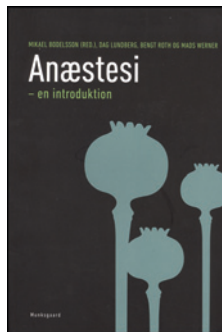
Lars Vatten

Det medisinske fakultet
 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Litteratur

1. Gøtzsche PC, Olsen O. Is screening for breast cancer with mammography justifiable? *Lancet* 2000; 355: 129–34.

Kortfattet og god introduksjon i anesthesiologi

Mikael Bodelsson, red.
Anæstesi
 En introduksjon. 235 s, tab, ill. København:
 Munksgaard Danmark, 2012. Pris DKK 278
 ISBN 978-87-628-1076-1

Dette er en dansk oversettelse av en svensk lærebok, *Anestesiologi*, utgitt i 2011. I de 13 kapitlene tar bidragsyterne for seg anestesi og direkte relaterte emner. Selv om man i innledningen understreker den bredere kliniske tilknytningen som anestesileger i vår del av verden har til intensivmedisin og smertebehandling, omhandles ingen av disse fagfeltene. Målgruppen er først og fremst medisinstudenter og sykepleiere under videreutdanning i anestesi. Jeg er enig i at nivået som presenteres, er tilpasset disse to gruppene, men i Norge er det trolig ingen av våre fakulteter – dessverre – som med en slik detaljgrad formidler anestesifaget for våre kommende leger.

Kapitlene spenner fra preoperativ vurdering, via selve anestesen, så vel inhalasjonsanestesi, intravenøs anestesi og regionalanestesi, til postoperativ behandling. Det er også egne kapitler om anestesi ved kroniske sykdommer, barneanestesi og anestesi ved akutte tilstander, som ved traumer. Væsketerapi og syre-base-balanse omhandles veldig overfladisk, og jeg hadde forventet et eget kapittel om dette knyttet opp mot anesthesiologien. Heller ikke overtrykksventilasjon, som jo er en integrert del av generell anestesi, behandles spesielt. Dette svekker bruken av boken som en introduksjonsbok til spesialistkandidater. Det er imidlertid gode og fyldige kapitler om anesthesiologisk farmakoterapi og virkningsmekanismer. Her er stoffet meget godt dekket til å være en så kortfattet bok.

Det mest positivt overraskende var illustrasjonene. Disse er åpenbart originale for boken og forekommer i et ganske stort antall. Formen er enkel, men meget illustrerende, og boken kan godt anskaffes kun for sine gode illustrasjoner.

Det er ikke mye å innvende til selve innholdet. Omtalen av så vel eter som halotan kunne med fordel ha utgått, da ingen av disse brukes lenger i våre områder. I kapitlet om postoperativ væskebehandling på side 67 mangler det helt beskrivelse av det økte kaliumbehovet som ofte foreligger de første døgnene etter stor kirurgi.

Jeg likte boken som på en enkel, men likevel grundig måte beskriver anesthesiologien (anestesidelen) godt. Når jeg ikke tror den vil bli mye brukt hos oss, skyldes det at den nok faller mellom to stoler: litt for omfattende for norske medisinstudenter og for overfladisk som en introduksjon til spesialistkandidater. Men illustrasjonene er som sagt av høy klasse!

Hans Flaatten

Kirurgisk serviceklinikk
 Haukeland universitetssykehus